

86.371
X 997

Вечно синее небо
Сборник шаманских призываний

ХҮХЭ
МҮНХЭ
ТЭНГЭРИ

Улан-Удэ 2014

Дайдын үбгэнэй дурдалга

Дабхан гэмэ дайда дээрэһээн
Дабшуулжа дурданам,
Далай гэмэ уһан дээрэһээн
Уршуулжа дурданам.
Уруугаа үнгэтэ Огторгой баабайгаа
Урмаарнь захалан дурданам,
Өөдөө үнгэтэ дэлхэйгээ
Үргэмжөөрнь захалан дурданам,
Эсэгэ Малаан тэнгэриие
Гэрэл дээрэһээн дабшуулан дурданам.
Тэнгэрилүүлэн дурдахада бэлэй,
Алма һарынгаа гэрэлыень
Барин дурданам,
Алтан шарга наранай
Туяаень барин дурданам.
Тиибэл
Хуһата ехэ нуур дээрэһээн захалнам,
Хуһата ехэ дайда дээрэһээн
Дабшуулжа дурданам.
Хаһаа ехэ Хаан дээрэһээн,
Хан ехэ Дайда дээрэһээн
Дуурама ехэ Дайдаһаан
Дугтарма ехэ хушуунһаан
Захалжа дурданам.
Үргэн дэлхэйн үргэмжөөрнь

Үндэр тэнгэрийн таталгаарнь
Захалжа дурданам.
Буха ехэ ноёной
Бойногһоонь захалжа дурданам,
Будан ехэ хатан ийбиин
Умайһаан захалжа дурданам.
Энэ бэеыншни нэрэ -
Хаһаа ехэ Хаан,
Хаан ехэ дайдын үбгэд,
Тэрэнэй наана
Хан Баабай Алхансай,
Хатан ийбии Ботогойн басаган
Номгошуул.
Алхансай баабайн ханисама хани Галхан,
Алхансай баабайн удхань
Тайгын Табин,
Табин найман Хамниган,
Жодойгой жаран
Жаран найман Хамниганһаа удхань.
Хүйһыень хүндэлдэһэн,
Хүбшэргэйень таталдаһан
Нахуурай төөдэйтнай удха
Зуугай амандахи
Зуун найман зангилаадахи
Эхын түүхэ Бурханһаа,
Ангарын амандахи
Арбан гурбан зангилаадахи.
Эхын түүхэ Бурханһаа,

Алхансай баабайн эбэр бэеын удха,
Гурбан хуурай үеэ үеэгээрээ,
Гушан шанаа шанаагаараа
Дүрбэн үеэ үеэгээрээ,
Дүшэн шанаа шанаагаараа.
Ара бэеын удха
Олон түмэн Онгой,
Онхо Баргад удха.
Баран Түмэн Баргадһаан
Байха Онгой удха.
Урдуурхи удхань
Хариха шубуун хани,
Ерэхэ шубуун жэгүүртэнһээ,
Сагаан мүнгэн далитанһаа,
Самсаал мүнгэн хушуутанһаа,
Хотогой мүнгэн далитанһаа,
Хобол мүнгэн хушуутанһаа,
Дүрөө дээгүүр гүйдэл һэмнай,
Дүнэн харын тоһон һэмнай,
Гурьба дээгүүр гүйдэл һэмнай,
Гунан харын тоһон һэмнай.
Алда хара саажа (гээзэгэ)
Ара дундань гүрбэһөөр,
Алаг эрэн нюдэн
Зүгээгээдээ зүрэлзэһөөр,
Хаймал сагаан булгаһан,
Хабсагай дундаа дүүрэн байгаа һэмнай.
Хариһаа түмэ Галхан

Үдын голдо зорилдон байгаа.
Үдын голой Бааниин долооо
Баян гэжэ бахадажа,
Ноён гэжэ ношодожо,
Хойноһоонь ороходоо
Хархирма ехэ хаадые
Турхирма ехэ тумые хашараажа,
Яһан обоо обоолуулжа,
Шуһан горхо горхолуулжа байгаа һэмнай.
Бааниинтайн долоон
Идэ дээрээ гаража,
Сагдуул модо отолжо,
Сагаан туулай жолоодожо,
Хуһан модо отолжо,
Хурдан туулай жолоодожо,
Хоёр тогооной архи табижа мүргэхэдэнь,
Галханай дуранда
Ганса сусалыень орхижо,
Гараа бэлэйта!
Тэрэ хабын байгаа бэлэй,
Үндэр дээрэһээ үдхэлжэ,
Үды зондо заяан болоһон
Хабсагайһаан харайлгажа,
Хамаг зондо заяан болоһон
Унаган занта Алагтай үбгэн,
Урин занта Алхансай,
Мара хара Эдирхэн үбгэн,
Хойтонь хадаа

Түрүүлжэ ханилма ханитнай
Түргэнһөө түргэн
Түргэн хара Бахуунай,
Хурданһаа хурдан
Хурдан хара Бахуунай.
Хан баабай Дайбагар,
Хатан иибии Гообжон,
Дайбагарайтнай удха -
Хурдад хүнэй удха һэмнай,
Хурууд сагаан Тэнгэри,
Хормой сагаан Байгал,
Һүн ехэ Хатан,
Һүхэ ехэ Ноён,
Гал мэтэ сахилгаан,
Газар мэтэ доһолгоон,
Хүнхинэмэ ехэ дуутан,
Хүхэлзэмэ ехэ хура,
Дуржаганама ехэ дуун,
Дуһалзама хура,
Тала газар буудал,
Тайга газар нэрьээр,
Бүдүүн могой морин,
Нарин могой минаа!
Сагаанда салим гараһан,
Сагаанай Хурдад удха,
Сагаан хэрмэн залаа,
Харада сагаан гараһан,
Хара хэрмэн залаа!

Хэшэр нуурай захада
Шандаганаар урилдажа,
Баабгайтай барилдажа байгаа
Хүлэр мүнгэн толиёо
Хүрээгээрнь танижа,
Хур Тумайн оройгоор
Эрьелдэн байгаа хэмнай!
Үбсүүн дундаа монсогойлжо,
Эрыюу Хара Ноёндоо
Малгайтайгаа тулан байгаа хэмнай!
Түмэн хүндэ Түүргэтэ боложо,
Түүхэй хэлээрээ Толмоошо боложо,
Мянган хүндэ минааша боложо,
Мяхан хэлээрээ Толмоошо боложо,
Үхинэй найхые бэдэржэ,
Үнгийн голые эзэлжэ,
Басаганай найхые бэдэржэ,
Балтайн голые эзэлжэ ябахадаа,
Нажар дунда Ангарта мүльһэ байлгажа,
Азаргаар адуу хулуужа,
Туужа гаралайт!
Эрхүү городто татуулжа,
Ионов ехэ генералда татуулжа,
Абтай мангадай туршалганда орожо,
Далан шарга түлээ гулидхуулжа,
Хабтагайхан шулуу улайлгажа,
Тэрээн соо орожо хатаржа байхадаа,
Шулуун ехэ мүндэрөө,

Тайга газар буудал хэмнай,
Тала газар нэрвээр хэмнай,
Толгойн шэнээн буудал хэмнай,
Тоншын шэнээн мүндэр хэмнай,
Шуһан ехэ хура хэмнай,
Шулуун ехэ мүндэр хэмнай,
Гал ехэ сахилгаан хэмнай,
Газар ехэ доһолгоон хэмнай,
Һэмжэн сагаан үүлэнээр хэмнай,
Һэлгэдэмэ удха бэлэй,
Һубарюу сагаан үүлэн бэлэй,
Һундалдама удха бэлэй!
Тиибэшье,
Тангараа баабайн узуурма удха бэлэй,
Хүхэ далайн хүбшэ дээрэ бэлэй,
Хэшэр нуурай шанаа дээрэ бэлэй,
Шандаганаарнь урилдаа бэлэй,
Баабгайтай барилдаа бэлэй,
Баабгайгаа баряд унаа бэлэй,
Бар баряд хүтэлөө бэлэй,
Бүдүүн могой жолоо барилайш,
Нарин могой минаа барилайш,
Шара эрэн могойнуудаар
Шарбалдаа бэлэйш,
Хүхэ эрэн могойнуудаар
Хүрмэлдөө бэлэйш,
Хан Баабай Тангараа!
Тангараа баабайншни удха -

Хатан ехэ Шантан,
Шантан эхыншни удха -
Ерэн юһэн Янгууд.
Янгууд хүнэй удхал
Худайн голые хуха буулай,
Худари Байгал сэлгеегээлээ!
Хула морин хурдан юумэ,
Хурата тэнгэри хурдан юумэ,
Үлэ морин хурдан юумэ,
Үүлэтэ тэнгэри хурдан юумэ,
Үүлэтэ тэнгэри хурдан юумэ,
Хүхэ морин хурдан юумэ,
Хүхэдэй ноён баабай!
Хүхэдэйн юһэн һэмнай,
Юһэн хүхэ дэгэлтэй һэмнай,
Хүхэдэйн юһэн һэмнай,
Юһэн хүхэ азаргатай һэмнай!
Хүхэдэйн юһэн һэмнай!
Юһэн шара хүбүүд һэмнай,
Огторгойгоор урамта бэлэй,
Уһан хүхэ моритон бэлэй.
Тэнгэрээр тэмдэгтэн бэлэй,
Тэршээ хүхэ улаатан бэлэй,
Хурдан хүхэ моритой бэлэй,
Хурса ехэ хэлэтэн бэлэй,
Хатан ехэ Шантан һэмнай!
Шантан эхын удхал гэжэ
Дурдажа хэлэбэб!

Тиибэшье,
Энэ бэеыншни нэрэ ха юм,
Тангарайн хүбүүн Балихай бэлэйш,
Удха дээрэхээш унгилжа дурдабалби,
Хүдхэ дээрэхээш хүдэлгэжэ дурдабалби,
Тангарадай хүбүүн Балихай ха юмши,
Танюулхан найхан Балихай ха юмши,
Долоотойхон наһан һэмнай,
Дууридаһан Балихай бэлэйш!
Бодоёо мүртөө буляалдаа бэлэйш,
Буруугаар мордоо бэлэйш,
Үндэр лэ Түеэтын хормойдо хаягдаа
бэлэйш,
Долоотойхон наһандаа бэлэйш,
Долоон хэшээн дуяа бэлэй,
Алдуугүйгөөр нэгэдхээ бэлэйш,
Долоон ехэ тойбори бэлэй,
Алдуугүйгөөр барин гаралайш,
Найматайхан наһан бэлэй,
Найман хэшээн дуяа бэлэй,
Алдуугүйгөөр нэгэдхээ бэлэйш,
Найман ехэ тойбори бэлэй,
Алдуугүйгөөр барин гаралайш!
Долоотойхон Балихай бэлэйш,
Шара торгон дэгэлээ бэлэй
Шандар дээрээ галдуулаа бэлэйш,
Шара улаан мориёо бэлэй,
Шандар дээрээ сохюулаа бэлэйш!

Хурдан улаан моритой бэлэйш,
Хурса хэлэтэй Балихай бэлэйш!
Жодоогоороо зангаа бэлэйш,
Жаран хүниие бөөлүүлээ бэлэйш,
Минаагаараа зангаа бэлэйш,
Мянган хүниие бөөлүүлээ бэлэйш,
Минаашатаяа тогдороо бэлэйш
Сэмэгэнэй бүдүүндэ,
Муяа мундуу Балихай бэлэйш!
Сээжээс сүлөөдэ
Сэсэн найхан Балихай гүүлээлши!
Эли хаанда мэдүүлхэгүй бэлэйш,
Эрлин хаанай шуулган дээрэ
Эзэн болоһон үбгэн бэлэйш!
Харлан хаанай шуулган дээрэ,
Хаан солотой үбгэн бэлэйш!
Гол бүхэнөө хараа бэлэйш,
Горхо бүхэнөө бүридхөө бэлэйш,
Танюулһан найхан Балихай бэлэйш!
Ханисама хани бэлэй,
Уташье болоо һаа,
Оһойн голой хүбүүн бэлэй.
Үндэршье болоо һаа,
Хада уулын Янгуухай бэлэйш!
Хаан Баабайн
Эмхэнэй хүбүүн Һалта һэмнай,
Хатан эхын
Хаанай басаган Шара һэмнай,

Шараааа гараан
Һалтайн хүбүүн Һарбагар бэлэйш!
Хан Баабайн
Эмхэнэй хүбүүн Һалта һэмнай,
Һалта баабайншни удха һэмнай –
Ерэн юһэн Янгууд һэмнай,
Янгууд хүнэй удха бэлэй:
Худайн голые хуха бууһан,
Худари Байгал сэлгее хэһэн,
Огторгойгоорнь урилдаһан,
Уһан хүхэ моритой бэлэйш!
Тэнгэреэрнь тэмсэлсэһэн,
Тэртээ хүхэ уулата бэлэй,
Хурдан хүхэ моритой бэлэй
Хурса ехэ хэлэтэй бэлэй!
Хан Баабай,
Эмхэни хүбүүн Һалта һэмнай!
Балта баабай удхал гэжэ
Дурдажа хэлэбэб!
Тиибэшье,
Хатан эхэ
Хаанай басаган Шарал!
Шара эхын удха бэлэйл,
Олон түмэн Онгой бэлэйл,
Онхо Баргад бэлэйл,
Баран түмэн Баргад бэлэй!
Ойн модон олон юумэ,
Онхо Баргад олон юумэ,

Тайгын модод олон юумэ,
Танха Баргад олон юумэ!
Хатан эхэ
Хаанай басаган Шара хамнай!
Шара эхын удхань гэжэ
Дурдажа хэлэбэб!
Тиибэшье,
Энэ бэеын нэрэ ха юм,
Һалтайн түргэн Һарбагар бэлэйш!
Удха дээрэһээшни унгилан дурдабаб,
Хүлхэ дээрэһээшни хүдэлгэн хэлэбэб!
Тиибэшье,
Һалтайн Һарбагар,
Халагай дундаа хангираа бэлэйш,
Хайран дундаа мордоо бэлэйш,
Бодоогой мүртэ буляагдаа бэлэйш.
Буруугаарнь мордоо бэлэйш,
Үндэр хара нохойто
Һуудал хэжэ гаралайш,
Үргэн уһан,
Оһойн сэлгээ хэлэйш,
Набтарханшье һаа,
Хара нохойн һуудал һэмнай!
Нариншье болоо һаань
Оһойн голой сэлгээн хэлэйш!
Тиибэшье, саан...
Баянһаа баян бэлэйш,
Баян Шаргайн аша һэмнайш!

Ноёнһоо ноён һэмнайш,
Ноён Шаргайн гуша һэмнайш!
Һалтайн түргэн Һарбагар бэлэйш,
Эли хаанда мэдүүлхэгүй бэлэйш,
Эрлин хаанай шуулган дээрэ
Эзэн ехэ үбгэн бэлэйш!
Эды зондоо заяан һэмнайш,
Заяан боложо тодороо бэлэйш,
Голоо үзэхэдөө харааша бэлэйш,
Горхоо үзэхэдөө боогоошо бэлэйш!
Харьяд жэлдэ харагша бэлэйш,
Борто жэлдэ боогшо бэлэйш,
Бүгэдэ зондо бурхан бэлэйш,
Хамаг зондоо халха бэлэйш,
Хан ехэ Һарбагар бэлэйш!
Хаана яана хаража ябадаг
Хан ехэ үбгэд бэлэйта!
Эндэ тэндэ үзэжэ ябаха
Эсэгэ ехэ үбгэд бэлэйта!
Эды зондоо заяан бэлэйта!
Үреэл Танһаа гуйбаб,
Ута холо наһа гуйбаб,
Удаан холо жаргалан гуйбаб!

СОДЕРЖАНИЕ:

Дайдын үбгэнэй дурдалга.....	2
Дайдын үбгэдтэ хаяхада дурдаха дурдалга.....	16
Үабалга.....	17
База хоёр.....	18
Голой гурбан, горхоной дүрбэн һайдууд.....	29
Эдирхэнэй дурдалга дуун.....	38
Үлеэгэй олон заяанууд.....	41
Хара мориной эзэнэй дурдалга.....	59
Хара мориной баһа нэгэ дурдалга.....	61
Буха Ноёной басаганай дурдалга.....	63
Тарсын ехэшүүлэй дуудалга.....	65
Тарсын заяанай дуудалга дуун.....	72
Гүйдэг ноён баабайн дурдалга.....	74
Гүйдэг Сүм Сагаан ноёной дурдалга.....	82
Түргэ абга Бахуунай абгын дуудалга.....	86
Бурхан баабай, Гуулин хатанай дурдалга.....	90
Сайтанай бурхандайн дурдалга.....	91
Хүхэдэй мэргэнэй үхибүүдые дурдалга.....	94
Хориин хоёр заяан.....	95
Хориин хоёр заяанай түүхэ.....	98
Борын хоёр басаганай түүхэ.....	105
Гэгээнэй гурбан бишыхад.....	115
Гэгээнэй гурбан бага.....	119
Бөөгэй гарбал.....	121
Ямаа табиха.....	125
Тэмээн хоолойн эзэн.....	130
Сэндэмэ бурханай дурдалга.....	133
Абгалдайн дуудалга.....	134
Арын арбан гурбан ноёд.....	137
Хори арбан нэгэн эсэгын заарин бөөнэр.....	146
Хори бурядай тэнгэринэр.....	147
Хюуран Билхад эжын дуудалга.....	153